

Beogradski izbori 2018.

IZVEŠTAJ DUGOROČNIH POSMATRAČA

predizborna kampanja

15. januar - 10. februar

CRJA

SAŽETAK NAJVAŽNIJIH NALAZA

U Srbiji se 4. marta 2018. godine održavaju redovni izbori za 110 odbornika Skupštine grada Beograda. Ovo je prvi put od početka višestranačja u Srbiji, da se beogradski izbori održavaju samostalno, a ne zajedno sa parlamentarnim, predsedničkim ili lokalnim izborima u celoj zemlji.

ATMOSFERA: Atmosfera u društvu pred beogradske izbore nije demokratska. Dominira narativ u kome su neistomišljenici etiketirani kao neprijatelji države, nema pluralizma mišljenja na televizijama sa nacionalnom frekvencijom, nema odgovornosti za izgovorenu ili objavlvenu reč, nema dijaloga.

BIRAČKI SPISAK: CRTA je u periodu od oktobra 2017. do februara 2018. godine prikupljala informacije o broju birača upisanih u beogradskim opštinama. Od 17 gradskih opština, pet nije dostavilo informacije o broju birača (Voždovac, Zemun, Lazarevac, Rakovica i Sopot). Analizom trendova kretanja broja birača u ostalim gradskim opštinama, utvrđeno je da nije bilo većih oscilacija koje bi mogle da ukazuju na eventualne nepravilnosti.

GIK I REGULATORNA TELA: Na početku terenskog posmatranja izborne kampanje, CRTA posmatračka misija je uputila pozive za sastanke Gradskoj izbornoj komisiji (GIK), Agenciji za borbu protiv korupcije (Agencija), Regulatornom telu za elektronske medije (REM) i proglašenim listama. Do zaključenja ovog izveštaja, ni jedna institucija, kao ni izborni štabovi vladajućih stranaka nisu odgovorili na poziv CRTE. Komunikacija posmatrača izbora sa svim relevantnim akterima je neophodna za sveobuhvatno sagledavanje izbornog procesa.

Rad izborne administracije, kao i nezavisnih institucija koje treba da obezbede poštovanje izbornih pravila i procedura nije u potpunosti u skladu sa standardima za slobodne i fer izbore.

Senku na izborni proces baca činjenica da je rad Gradske izborne komisije u prvih mesec dana kampanje ostao zatvoren za javnost. Ni mediji ni domaći posmatrači nisu dobili akreditacije za praćenje rada ovog organa. Rad „iza zatvorenih vrata“ suprotan je odredbama Poslovnika o radu, koji uređuju javnost rada GIK-a. GIK je još 17. januara konstatovala da su udruženja „Centar za slobodne izbore i demokratiju – CESID“ i „CRTA“ ispunila uslove za domaće posmatrače u izbornom procesu, ali, do objavljivanja ovog izveštaja nisu izdata ovlašćenja za praćenje rada GIK-a. Onemogućavanjem domaćih posmatrača da prate rad izborne administracije krši se međunarodna obaveza koju je Srbija kao članica OEBS preuzela i ozbiljno se narušava transparentnost izbornog procesa. Beogradski izbori proteći će i bez posmatračke misije Kancelarije OEBS-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) jer ova misija nema praksu posmatranja lokalnih izbora.

U dosadašnjem načinu vođenja izborne kampanje, zabeležen je rastući trend slučajeva potencijalnih zloupotreba javnih resursa i funkcionerske kampanje od strane opštinskih, gradskih, ali i republičkih funkcionera.

Agencija je 29. januara 2018. godine na svojoj internet prezentaciji obavestila javnost da je počela sa monitoringom izborne kampanje. Od 15. januara, CRTA posmatračka misija je podnela Agenciji za borbu protiv korupcije 14 prijava koje se odnose na nedozvoljene aktivnosti političkih subjekata, funkcionersku kampanju i zloupotrebu javnih resursa. Do zaključenja ovog izveštaja, od Agencije za borbu protiv korupcije nisu stigla izjašnjenja po podnetim prijavama.

Od trenutka raspisivanja beogradskih izbora REM se samo jednom obratio javnosti, pružaocima medijskih usluga kao i političkim subjektima saopštenjem u kome je naglašeno da je u toku predizborna kampanja i da su elektronski mediji obavezni da poštuju propise koji se odnose na ponašanje emitera u izbornom procesu. REM se nije oglašavao povodom prijava koje su podneli građani ili politički subjekti, iako je zabeleženo da su građani do sada podneli više od 300 prijava protiv elektronskih medija zbog slučajeva medijske diskriminacije ili neistinitog i neobjektivnog

izveštavanja. Odluka REM-a u slučaju "Žikine šarenice", emisije zabavnog karaktera za Radio televiziji Srbije, ilustruje na koji način ova institucija tumači zakon i svoju ulogu u zaštiti ravnopravnog, blagovremenog, istinitog, nepristrasnog i potpunog obaveštavanja o izbornom procesu. REM je dozvolio emitovanje emisije "Žikina šarenica", čiji je autor i voditelj kandidat za odbornika na izornoj listi "Aleksandar Vučić – Zato što volimo Beograd!", iako je prema važećem pravilniku REM-a direktno zabranjeno pojavljivanje kandidata u ulozi voditelja.

MEDIJI: Analiza medijskog izveštavanja u ovom izveštajnom periodu pokazuje da u medijima ne postoji ravnomerna zastupljenost aktera, dok su poruke i teme nepromenjene u odnosu na period pre početka izborne kampanje. Ipak, udvostručen je procenat slučajeva „funkcionerske kampanje“ u medijskim izveštajima. Nalazi pokazuju da opozicija u medijima nastavlja da bude prisutna skoro tri puta manje od vladajućih stranka, iako je zabeležen rast medijskog izveštavanja o njihovim aktivnostima kao posledica zvanične izborne kampanje. Zabeleženo je da su prilozi o vladajućim strankama pretežno pristrasni, dok su prilozi o opoziciji pretežno neutralni. Dragan Đilas je najzastupljeniji predstavnik opozicije u medijima, dok su Siniša Mali i Goran Vesić, predstavnici gradskih vlasti o čijim aktivnostima je najviše izveštavano.

TOK KAMPANJE: Na osnovu izveštaja dugoročnih posmatrača CRTA posmatračke misije "Građani na straži", u prvih mesec dana izborne kampanje na terenu je zabeležena intenzivna kampanja liste „Aleksandar Vučić“, dok su aktivnosti drugih lista bile značajno manjeg intenziteta. U odnosu na načine komunikacije, kampanja za beogradske izbore nije drugačija od kampanja koje smo viđali u prethodnim izbornim ciklusima.

Kao i u kampanjama u prethodnim izbornim ciklusima, kako na republičkom tako i na lokalnom nivou, i u ovoj kampanji dominira negativna kampanja usmerena prema drugim političkim akterima, a primećena je i kod izbornih lista koje su trenutno na vlasti, kao i kod opozicije. Teme i poruke koje izborne liste komuniciraju sa građanima su u ovoj fazi kampanje uopštene, što ukazuje na nedostatak jasnih i konkretnih programa. Teme i poruke često izlaze izvan lokalnih okvira ili su usmerene ka rešavanju opštih problema na nivou grada, dok je fokus na specifične teme i probleme gradskih opština manjeg obima. Kada je u pitanju odnos poruka koje šalju predstavnici vlasti i opozicije, vlast više od opozicije promovise svoje rezultate, dok opozicija dominira u izbornim obećanjima, napadima na političke protivnike i pozivu na podršku.

U prvom izveštajnom periodu na terenu, u direktnoj komunikaciji sa biračima, zabeleženo je da su negativne kampanje najviše usmerene ka listama "Ne davimo Beograd", "Aleksandra Šapića", "Dragana Đilasa" i "Aleksandra Vučića". Do sada je zabeleženo da su „emiteri“ negativne kampanje na terenu u najvećoj meri izborne liste "Aleksandra Vučića", "DJB i Dveri", "Dragana Đilasa" i "DS, SDS, Nova i ZEP". I kod meta negativne kampanje, kao i kod njenih emitera, radi se ili o aktuelnim vladajućim ili bivšim vladajućim strankama ili onima koji su u proteklom periodu bile najaktivniji u ukazivanju na propuste i zloupotrebe u radu gradskih i republičkih institucija.

Lista "Ne davimo Beograd" izložena je najbrutalnijem govoru mržnje, pa čak i pretnjama, fizičkim nasiljem, sa elementima krivičnog dela ugrožavanja sigurnosti iz člana 138 Krivičnog zakonika. U toku kampanje članovi Inicijative su podneli više od 50 krivičnih prijava javnom tužilaštvu zbog ugrožavanja sigurnosti i pretnji da ih treba "sve na kolac i po kratkom postupku", "za takve kao što ste vi metak je trošak... za vas je nož i žica".

Najveći broj informacija u vezi sa pritiscima na birače i potkupom birača dovođeni su u vezu sa vladajućim strankama, odnosno u cilju podrške listi "Aleksandar Vučić". Kao primer potencijalne indirektno kupovine glasova izdvajamo slučajeve u naselju Altina u Zemunu i u Banijskoj ulici u Zemunu, gde su primljene nepotvrđene informacije o dodeli humanitarne pomoći u zamenu za siguran glas. Zabeleženo je da su tokom obilaska građana opštine Savski venac, aktivisti SNS-a u kampanji "od vrata do vrata" promovisali i nudili na korišćenje različite besplatne programe koje

organizuje opština. Takođe, na opštini Novi Beograd su posmatrači zabeležili da su penzionerima na toj opštini aktivisti SNS-a nudili besplatne preglede u OO SNS Novi Beograd. Zabeleženo je i deljenje ulja i brašna sigurnim glasačima na štandovima SNS na Novom Beogradu. Ovi slučajevi nisu usamljeni i posmatrači su širom Beograda izveštavali o situacijama u kojima se pokušava indirektan potkup glasova pomoću paketa sa prehrambenim namirnicama (ulje, šećer, brašno), paketa sa sredstvima za higijenu i kućnom hemijom, besplatnih zdravstvenih pregleda ili ponuda besplatnih programa u organizaciji opštine ili stranke.

Zabeležene su i nepotvrđene informacije da je u nekim institucijama koje pružaju socijalnu pomoć i usluge smeštaja ranjivim grupama građana agitovano za podršku listi "Aleksandar Vučić".

U ovom izveštajnom periodu je zabeležen jedan fizički napad, 4. februara, na aktiviste izbornog štaba liste "Dragan Đilas". Istog dana, prema navodima štaba liste "Aleksandra Vučića", desio se napad na aktiviste Srpske napredne stranke na Novom Beogradu.

CRTA posmatračka misija nastavlja da prati dešavanja tokom predizborne kampanje, sam izborni dan, kao i proces nakon izbornog dana - o čemu će javnost biti blagovremeno i u kontinuitetu izveštavana. CRTA je nezavisna, nestranačka organizacija civilnog društva čija posmatračka misija je u skladu sa međunarodnim standardima za posmatranje izbornog procesa.